

SHAXSNING FUNKSIONAL-EMOTSIONAL HOLATLARI DIAGNOSTIKASI

Avezov Olmos Ravshanovich¹

dotsenti

olmosavezov85@gmail.com

Shavkatova Shaxnoza Po'lot qizi²

shahnozashavkatova20@gmail.com

Pedagogika fakulteti talabasi

¹Buxoro davlat Pedagogika instituti

²Buxoro davlat universiteti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7030960>

ANNOTATSIYA

Maqolada hissiyot va emotsiyaning tavsifi va insonlarda emotsiyaning bunyod bo'lishi haqida ma'lumotlar berilgan. Hissiyotning boshqa bilish jarayonlari bilan aloqasi yoritib berilgan. Shaxsning funksional-emotsional holatlarini diagnostika qilish to'g'risida fikr mulohazalar berilgan.

Kalit so'zlar: hissiyot, emotsiya, xarakter, kayfiyat, ehtiros, idrok, affekt, layoqat.

Kirish: Odam tashqi muhitdagi turli-tuman narsa va hodisalarni idrok qilar ekan, hech vaqt bu narsalarga batamom befarq bo'lmaydi. Odamning aks ettirish jarayoni doimo faol xarakterga egadir. Aks ettirish jarayoni quyidagilarni qamrab oladi:

a) shaxsning ehtiyojni qondirish imkoniyatiga egaligini;

b) qondirishga yordam beradigan yoki qarshilik ko'rsatadigan obyektlarga subyekt

sifatida qatnashishi;

v) uni harakat qildiruvchi bilimga intiltiruvchi munosabatlar va hokazo.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi

Hissiyot tushunchasiga adabiyotlarda turlicha ta'riflar uchraydi jumladan; A.V.Petrovskiy tahriri ostida chiqqan «Umumiy psixologiya» darsligida hissiyot – kishining o'z hayotida nimalar yuz berayotganiga, nimalarni bilib olayotganiga yoki nima bilan mashg'ul bo'layotganiga nisbatan o'zicha turli xil shaklda bildiradigan kichik munosabatdir. M.Vohidovning «Bolalar psixologiyasi» o'quv qo'llanmasida hissiyot deb – tashqi olamdagi narsa va hodisalarga bo'lgan ichki kechinmalarimizning ongimizda aks ettirilishga aytiladi. Q.Turg'unov muallifligidagi lug'atda hissiyot-shaxsning voqelikdagi narsa va hodisalarga, kishilarga hamda o'z-o'ziga bo'lgan munosabatlarida kelib chiqadigan yoqimli yoki yoqimsiz kechinmalardan iborat. Professor E.G'oziyev muallifligidagi «Umumiy psixologiya» darsligida hissiyot odamda, tirik mavjudotlar miyasida,

ya'ni shaxslarning ehtiyojlarini qondiruvchi va unga monelik qiluvchi obyektlarga nisbatan uning munosabatlarini aks ettirish ma'nosida qo'llaniladi. Emotsiya – shaxsning voqelikka o'z munosabatini his qilishidan kelib chiqadigan, uning ehtiyoj va qiziqishlari bilan bog'liq bo'lgan yoqimli yoki yoqimsiz kechinmalaridir. Keltirilgan ta'riflardan ko'rinadiki, hissiyot tushunchasi emotsiyaga nisbatan kengroq tushuncha bo'lib, shaxsning kundalik hayoti, turmush tarzidagi barcha jabhalarni qamrab oladi.

Natijalar tahlili Shuni ta'kidlab o'tish lozimki, hozirgi vaqtgacha hissiyotlar tabiatiga nisbatan yagona nuqtai nazar mavjud emas. Hissiyotlarni o'rganishga qaratilgan tadqiqotlar hozirda ham o'tkazilib kelinmoqda. Hozirda to'plangan tajribaviy va nazariy material hissiyotlar tabiatining ikkilanganligidan dalolat beradi. Bir tomondan, hissiyotlar – turli psixik hodisalar, shuningdek, kognitiv jarayonlar, inson qadriyatlari tizimi tuzilmasining xususiyatlari va boshqalar kabi sub'ektiv omillar hisoblanadi. Ikkinchi tomondan, hissiyotlar individning fiziologik xususiyatlari bilan belgilanadi. Hissiyotlar ma'lum seskantiruvchi ta'siri natijasida paydo bo'ladi, bu esa inson moslashishi va xulq-atvorining boshqarish mexanizmlari ifodasining xuddi o'zginasidir. Inson kayfiyati, affektlari, hislari va ehtiroslari yig'indisi uning emotsional hayotini va emotsionallik kabi individual sifatni tashkil etadi. Emotsionallikni insonning hayotiga tegishli bo'lgan turli xil sharoitlardan hissiyotli ta'sirlanishga moyillik, kayfiyatdan ehtirosgacha –kuchi va sifati turlicha bo'lgan emotsiyalarni kechirish layoqati, shuningdek, emotsiyalar kuchining tafakkur va xulq-atvorga ta'siri sifatida ta'riflash mumkin.

Xulosa: Xulosa qilib ayta olamanki, har bir insonda atrof-muhitga, voqelikka, odamlarga va o'ziga nisbatan ichki salbiy va ijobiy kechinmalarni boshdan kechiradi. Hissiyotlar mavjudligi ham insoniyatni bir-biriga jipslashtirish, mehr-oqibatni yuzaga keltirishdek ulkan vazifani amalga oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- 1.Z.T.Nishonova va boshqalar. Psixodiagnostika. o'quv qo'llanma. T.: 2008
- 2.T.R. Bekmirov "Shaxsning emotsional irodaviy holatlari" uslubiy qo'llanma 2022
- 3.Z.T.Nishonova, Z.Qurbonova, S.Abdiyeva. Psixodiagnostika va eksperimental psixologiya. 0 'quv qo'llanma. T.: "Tafakkurbo'stoni" -2011..
- 4.R.Y.Toshimov, E.G'.G'oziyev. Psixodiagnostika va amaliy psixologiya. 0 'quv qo'llanma. T.: TDPU - 2004.
- 5.E.G'oziyev. Umumiy psixologiya. T.:2012.
6. Бодалев А.А., Столин В.В. Общая психодиагностика. М.:2001

7. Немов Р.С. Психология. 3-книга. М.: 2003.

8. Романова Э.С. Психологическая диагностика, Спб.: